

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
АДМИНИСТРАЦИЯ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

ФОНДОВЕТЕ НА ЕС В БЪЛГАРИЯ

Оценка на макроикономическите ефекти
от изпълнението на програмите,
съфинансирани със средства от ЕС

септември 2023 г.

ФОНДОВЕТЕ НА ЕС В БЪЛГАРИЯ

Оценка на макроикономическите ефекти
от изпълнението на програмите,
съфинансирани със средства от ЕС

Администрация на Министерския съвет
септември 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	5
1. Оценка на въздействието на Споразумението за партньорство за периода 2014–2020 г.	6
1.1 БВП, цени и външен сектор.....	9
1.2 Пазар на труда, производителност и доходи.....	11
1.3 Фискална позиция.....	12
2. Оценка на въздействието от изпълнението на оперативните програми за периода 2014–2020 г.....	13
2.1 Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“	14
2.2 Оперативна програма „Околна среда“	16
2.3 Оперативна програма „Региони в растеж“	18
2.4 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“	20
2.5 Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“	22
2.6 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“	25
2.7 Оперативна програма „Добро управление“	28
2.8 Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“	30
2.9 Програма за развитие на селските райони.....	32
2.10 Програма за морско дело и рибарство	35
Приложение 1 ЕФЕКТИ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОСИ НА ПРОГРАМНИТЕ ДОКУМЕНТИ ЗА ПЕРИОДА 2014–2020 Г.	37

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АМС	администрация на Министерския съвет
БВП	брутен вътрешен продукт
БНБ	Българска народна банка
ДМА	дълготрайни материални активи
ДФЗ	държавен фонд „Земеделие“
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
екв. ж.	еквивалентни жители
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ИСУН	информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020
МСП	малки и средни предприятия
НСИ	Национален статистически институт
ОП	Оперативна програма
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление“
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПМСП	Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРР	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОПТТИ	Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
п.п.	процентни пункта
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
УО	Управляващ орган
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени

Въведение

След официалното си присъединяване към Европейския съюз (ЕС) на 1 януари 2007 г. България получи достъп до значителен по размер финансов ресурс по линия на Структурните и Кохезионния фондове и инструментите в областта на селското стопанство и рибарството. Страната имаше възможност да използва тези средства за преодоляване на значителното си изоставане по отношение на общо икономическо развитие, състояние на инфраструктурата и жизнен стандарт. Помощта от ЕС придобива особена важност в периодите на икономически кризи, рефлектиращи в силно ограничени публични и частни инвестиции, когато еврофондовете са основен източник за реализиране на инвестиции в икономиката, както и за създаване и запазване на работни места.

Основната цел на настоящия доклад е да направи оценка на макроикономическите ефекти от инструментите на ЕС в България. Документът включва оценка на администрацията на Министерския съвет – разработена с инструмента СИБИЛА 2.0 – за въздействието от усвоените до средата на 2023 г. средства по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) през програмния период 2014–2020 г., като ефектите са декомпозирани и по отделни оперативни програми. В приложението са представени оценките на модела СИБИЛА 2.0 за генерираните ефекти на ниво приоритетна ос по всички оперативни програми.

Оценката на въздействието включва краткосрочни ефекти към средата на 2023 г. от реалното изпълнение на програмите. Трябва специално да се отбележи, че доколкото тя е направена с данни за реално разплатените средства по програмите към м. юни 2023 г., в нея не са отразени част от средносрочните ефекти, както и дългосрочните такива от реализираните интервенции. За тяхното пълно проявление е необходимо да бъде разглеждан доста по-дълъг хоризонт. Поради краткосрочния характер на оценката, направена към този момент, тя представя предимно преките ефекти от направените интервенции, като косвените въздействия от тях се очаква да се проявят в средносрочен и дългосрочен план.

Следва да се отбележи също така, че направените симулации нямат за цел да оценят адекватността на разпределението на тези средства в различните ключови области и сфери. В този смисъл, оценените ефекти от усвояването на средствата не представляват непременно максималните ползи, които страната би могла да извлече от посочените средства.

1. Оценка на въздействието на Споразумението за партньорство за периода 2014–2020 г.

През втория за страната програмен период (2014–2020 г.) е получен достъп до средства по линия на ЕСИФ в размер на 9.9 млрд. евро¹, предназначени за съфинансиране на 10 програми. В сравнение с периода 2007–2013 г., разполагаемият ресурс е по-голям с 5.2%. През 2020 г. е получен достъп до допълнителни средства от ЕС с индикативен размер от 656 млн. евро² за преодоляване на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19 (REACT-EU). Средното изпълнение³ на програмите е 71.5%, като извършените плащания са на обща стойност 9 819 924 312 ⁴, в т.ч. средства от ЕС в размер на 8 385 462 785 евро⁵.

ТАБЛ. 1: БЮДЖЕТ И ФИНАНСОВО ИЗПЪЛНЕНИЕ КЪМ 30.06.2023 Г. НА ПРОГРАМИТЕ, СЪФИНАНСИРАНИ ПО ЛИНИЯ НА ЕСИФ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2014–2020 Г., МЛН. ЕВРО

Програма	Общ бюджет	в т.ч. за сметка на ЕС	Отн. дял от общата помощ на ЕС	Финансово изпълнение	в т.ч. за сметка на ЕС	Степен на усвояване ³
Транспорт и транспортна инфраструктура	1 789.1	1 520.8	13.6%	1 270.4	1 089.6	71.6%
Околна среда	1 734.7	1 474.5	13.2%	1 165.7	1 029.9	69.8%
Региони в растеж	1 609.3	1 377.8	12.3%	1 264.6	1 088.0	79.0%
Наука и образование за интелигентен растеж	690.2	595.1	5.3%	590.7	510.0	85.7%
Иновации и конкурентоспособност	1 661.9	1 443.4	12.9%	1 456.4	1 261.4	87.4%
Развитие на човешките ресурси	1 371.8	1 206.9	10.8%	1 255.6	1 101.9	91.3%
Добро управление	280.5	238.4	2.1%	227.2	196.0	82.2%
Инициатива за МСП	102.0	102.0	0.9%	102.0	102.0	100.0%
Програма за развитие на селските райони	3 793.1	3 129.0	28.0%	2 422.1	1 956.2	62.5%
Морско дело и рибарство	104.3	80.8	0.7%	65.3	50.5	62.5%
общо	13 136.9	11 168.7	100.0%	9 819.9	8 385.5	75.1%

Източник: ОП, ИСУН, ДФЗ; изчисления АМС

¹ В анализа не са включени средствата, които страната получава по първия стълб на Общата селскостопанска политика на ЕС, както и средствата за изпълнение на трансгранични програми. В оценката на въздействие за програмен период 2014–2020 г. не е включена и оперативна програма „Храни“. В допълнение в оценката не са включени и средствата, които са под формата на финансова помощ в подкрепа на частния сектор за преодоляването на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19, както и средствата за покриване на основните нужди на бежанците от Украйна.

² РМС № 573 от 2020 г. за одобрение на индикативното финансово разпределение по REACT-EU, изм. с РМС № 847, РМС № 892 от 2020 г., РМС № 186 от 2021 г., РМС 850 от 2021 г., РМС 272 от 2022 г. и РМС 328 от 2022 г.

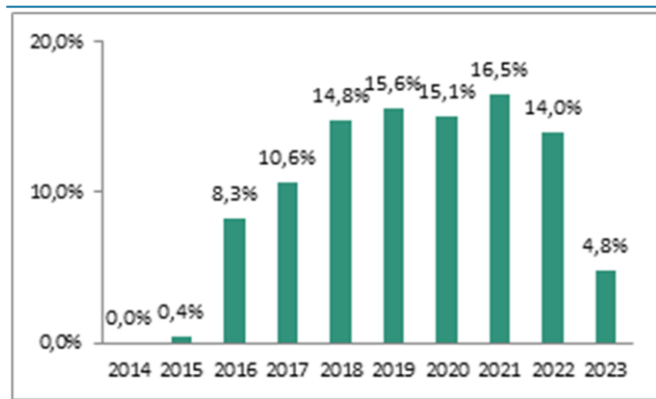
³ Съотношението между реално разплатените средства от ЕС и бюджета за сметка на ЕС по съответната програма.

⁴ Източник: ИСУН (по справка, актуална към 19.07.2023 г.) и ДФЗ (по справка, актуална към 07.08.2023 г.).

⁵ Източник: ИСУН и ДФЗ

В таблицата по-долу е представена оценка на очакваното въздействие на европейските фондове върху основни макроикономически показатели за периода от 2014–2023 г., разработена с модела СИБИЛА, версия 2.0.

ФИГ. 1: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕТО НА ЕСИФ

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, ДФЗ, изчисления АМС

ТАБЛ. 2: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СПОРАЗУМЕНИЕТО ЗА ПАРТНЬОРСТВО

Макроикономически показатели	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	11.1%
Износ на стоки и услуги	0.8%
Внос на стоки и услуги	5.9%
Текуща сметка (% от БВП)	-1.0 п.п.
Частно потребление	13.4%
Частни инвестиции	18.2%
Заетост (15-64 г.)	16.7%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-7.2 п.п.
Средна работна заплата	20.7%
Инфлация по ХИПЦ	5.2%
Бюджетен баланс (% от БВП)	1.6 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

⁶ Общ ефект с натрупване от 2014 г. до края на съответната година

ИКОНОМЕТРИЧЕН МОДЕЛ СИБИЛА 2.0. – ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Целта на иконометричния модел СИБИЛА е оценка на ефектите от ЕСИФ върху основни макроикономически показатели. Моделът представлява цялостна актуализация на версия 1.0. създадена през 2011 г. В приложното му поле са включени (за разлика от първоначалния модел СИБИЛА 1.0) и ЕСИФ по линия на Общата селскостопанска политика и Общата политика в областта на рибарството.

– Основни разлики между версии 1.0 и 2.0 на модела

СИБИЛА 1.0 е базирана на допускания за икономическото развитие от началото на 2011 г. и отрасловата структура на икономиката от 2005 г. СИБИЛА 2.0 е базирана на актуална информация за икономическото развитие на база ревизирани данни на НСИ и БНБ и официални прогнози на международните институции, както и на отрасловата структура на икономиката от 2011 г.

В СИБИЛА 2.0 всички икономически зависимости са калибрирани и специфицирани отново, за да отразяват по-адекватно настъпилите промени в социално-икономическата среда, пазарите и новите данни, които към момента на изграждане на СИБИЛА 1.0 не са съществували. Например. СИБИЛА 2.0 отразява по-точно субсидираната заетост по линия на еврофондовете.

Резултатите от оценките, направени с двете версии на модела, не са сравними!

– Входни данни

СИБИЛА 2.0 изисква разпределянето на разходите (ЕСИФ и съответното национално съфинансиране) по основни икономически категории. Икономическите категории, използвани в случая, кореспондират изцяло с рамката на изградения модел и включват следните категории на съвкупното предлагане (производствени фактори):

Капитал – разходи за придобиване на машини, оборудване, сгради и т.н.;

Технологии – разходи за научно-развойна дейност, технологично развитие, информационни и комуникационни технологии, както и такива за повишаването на качеството на средата и производителността в публичния и частния сектор (в т.ч. обмяна на опит и обща факторна производителност);

Човешки капитал – разходи за обучения на заети и безработни, както и тези, повишаващи качеството и нивото на образование;

Труд – разходи за включването в работната сила на лица, които до този момент не са били икономически активни, както и разходи за разкриването на нови работни места;

Инфраструктурен капитал – разходи за изграждане на нова и възстановяване на съществуваща инфраструктура (в т.ч. пътна. свързана с опазване на околната среда. енергийна. в т.ч. свързана с енергийна ефективност и адаптацията към изменението на климата и превенцията и управлението на риска, градска, културна, спортна и т.н.).

– Ограничения, които следва да се имат предвид при използването на модела СИБИЛА 2.0

Тъй като моделът (както и предходната му версия) е симулационен, а не прогностичен, релевантни за разглеждане са не толкова абсолютните стойности на получените показатели, а относителните различия в техните реализации в различните сценарии за развитие. Конкретно в текущия контекст е важно да се разглеждат относителните разлики в стойностите на съответните макроикономически показатели, измерени в проценти, при наличието и при отсъствието на дадена интервенция, състояща се в изразходването на определени средства от ЕСИФ (в т.ч. националното съфинансиране).

Използването на модела СИБИЛА 2.0 за взимането на решения относно икономическата политика следва да бъде правено предпазливо и в комбинация с други инструменти като изследвания, проучвания, експертна оценка, натрупан опит и т.н. При взимането на решения относно приоритизирането на дадена категория публични разходи следва да се вземат предвид и други въздействия като социално отражение, въздействие върху околната среда и т.н.

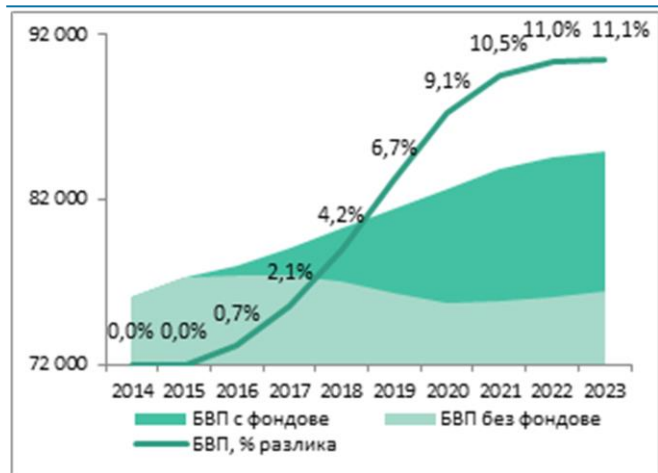
1.1 БВП, ЦЕНИ И ВЪНШЕН СЕКТОР

През по-голямата част от разглеждания период производството и БВП на страната нарастват плавно, позволявайки постепенна реална конвергенция с ЕС. Изпълнението на планираните мерки по линия на ЕСИФ изиграва роля в това отношение, включително в смекчаване на отрицателните последици от епидемията от COVID-19 върху икономиката, като симулациите показват, че техният ефект върху БВП към 2023 г. е увеличение с 11.1% спрямо сценария без евросредства. При това, позитивната роля в средносрочен план ще е свързана както с увеличаването на количествената характеристика на наетите ресурси (труд, капитал), така и с подобряване на качествения им компонент. Повишаването на качествената характеристика на наетия трудов ресурс позволява увеличение на неговата производителност, а оттук и на общата факторна производителност. В резултат на това икономиката се позиционира на по-висока траектория на икономически растеж.

За периода 2014-2023 г. се наблюдава положително въздействие при разходите за брутообразуване на основен капитал на частния сектор. С навлизането във финалната фаза на програмния период се наблюдава известно намаление на степента на положително въздействие, което се обяснява с приключването на основната част от проектите, финансирани от ЕСИФ. Така към 2023 г. частните инвестиции надвишават нивото, което би било наблюдавано в отсъствие на средствата от ЕС с 18.2%.

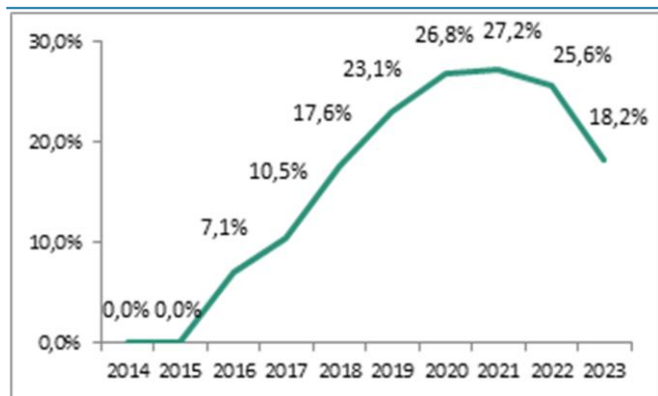
Ценовото равнище в страната претърпява слабо увеличение (5.2% за периода 2014–2023 г. спрямо базисния сценарий), поради вливането в икономиката на

ФИГ. 2: БВП ПО ЦЕНИ ОТ 2010 Г., МЛН. ЛВ.

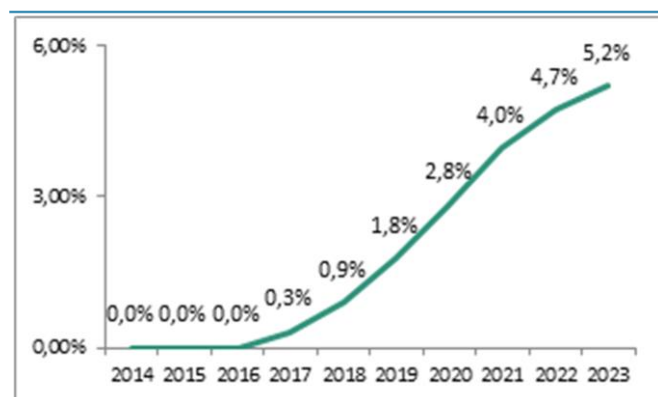
Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

ФИГ. 3: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ЧАСТНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ, %

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

ФИГ. 4: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ЦЕНОВОТО РАВНИЩЕ, ПРОМЯНА В ХИПЦ, %

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

средствата от ЕС. Ефектът върху ценовото равнище като цяло се очаква да бъде умерен поради отворения характер на икономиката. Увеличаването на платежоспособното търсене в малка отворена икономика, която не може да влияе на световните цени, по-скоро рефлектира в ускоряване на растежа на вноса на стоки и нефакторни услуги.

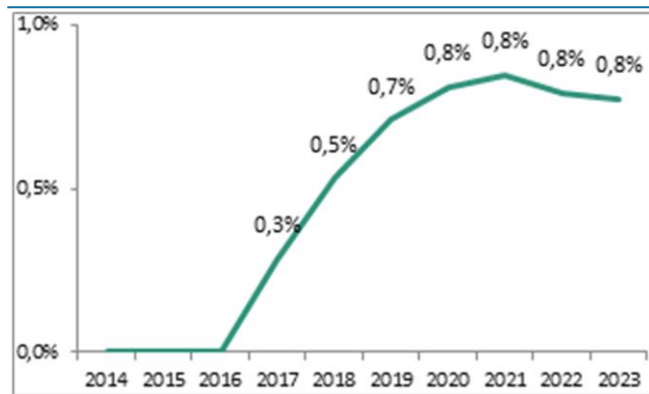
Симулациите потвърждават, че изпълнението на Споразумението за партньорство е довело до нарастване на вноса (5.9% спрямо базисния сценарий). Това, от една страна, е свързано с по-високия растеж на доходите, а от друга, произтича от нарасналото производство през целия разглеждан период. Икономиката се характеризира с висока пределна склонност към внос, произтичаща, както от ниската й суровинна обезпеченост, така и от стремежа за повишаване на производствената ефективност, посредством внос на по-производителни и суровинно-спестяващи оборудване и технологии. Следва да се отбележи, че след 2020 г. се наблюдава намаляване на степента на нетния ефект върху вноса, което се обяснява с навлизането във финалната фаза на програмния период. Същевременно, износът на стоки и нефакторни услуги също нараства леко спрямо базисния сценарий, като ефектът към 2023 г. е 0.8%. В дългосрочен план очакванията са за значително увеличение на положителния принос на ЕСИФ към увеличението на износа на страната, като това ще е резултат както от по-голямото производство, така и от подобряването на конкурентните позиции на местните производители

ФИГ. 5: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ТЕКУЩАТА СМЕТКА НА ПЛАТЕЖНИЯ БАЛАНС, % ОТ БВП, П.П.

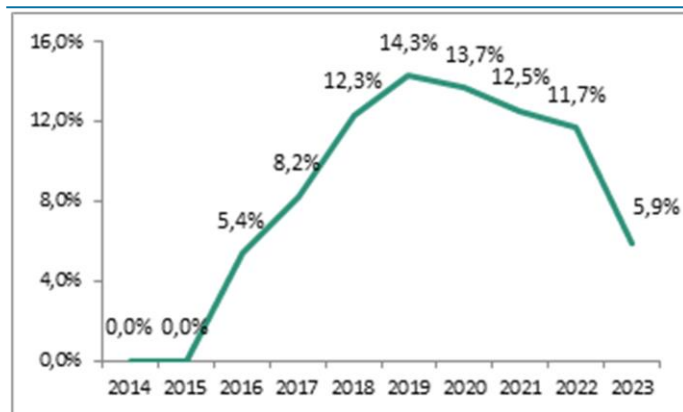
Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

ФИГ. 6: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ИЗНОСА, %

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

ФИГ. 7: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ВНОСА, %

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

заради по-високата производителност на труда и ефективност на производствения процес.

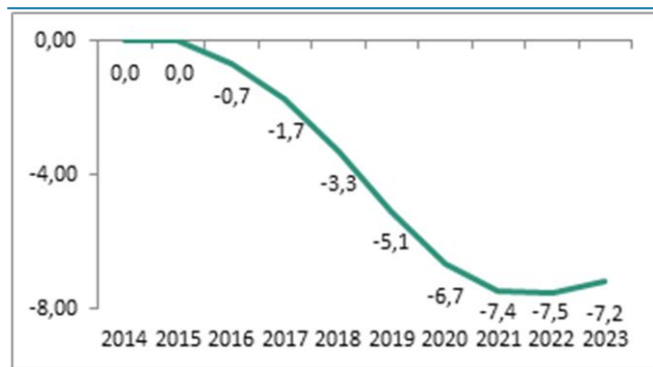
Изпреварващото нарастване на вноса спрямо износа рефлектира в минимално влошаване на салдото на външната търговия със стоки и нефакторни услуги, а оттам и на текущата сметка на платежния баланс (с 1.0 п.п. от БВП), в резултат на изпълнението на Споразумението за партньорство, като в дългосрочен план очакванията са за подобряване на динамиката на индикатора, успоредно с ускоряването на растежа на износа.

1.2 ПАЗАР НА ТРУДА, ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ И ДОХОДИ

Симулациите показват, че в резултат на интервенциите, финансирани по оперативните програми през целия разглеждан период, се наблюдава положителен кумулативен ефект по отношение на икономическата активност на трудоспособното население, коефициентите на заетост и безработица. Към настоящия момент, това се дължи основно на преки ефекти от вливането на средствата в икономиката (откриване на работни места). В средносрочен и дългосрочен план се очаква да се проявят също така и косвени ефекти (намирайки изражение в повишаване на качеството на заетите и работната сила като цяло). Последните се проявяват и в допълнително увеличаване на производителността на труда. Същевременно, нетният ефект от интервенциите върху средната работна заплата към 2023 г. достига 20.7%.

Симулациите показват позитивен ефект по отношение на заетостта, като общият ефект с натрупване от 2014 г. до 2023 г. е в размер на 16.7% в резултат на усвояването на средствата по линия на ЕСИФ и съответно редуциране с 7.2 п.п. на коефициента на безработица спрямо сценария без еврофондове. Следва да се има предвид, че голяма част от реализираните през периода мерки се отразяват директно върху увеличение на заетостта, като техният ефект в краткосрочен план е по-голям.

ФИГ. 8: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ БЕЗРАБОТИЦАТА, П.П.

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

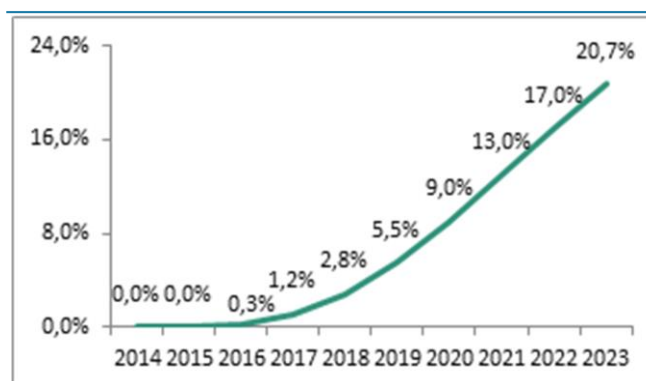
ФИГ. 9: БРОЙ ЗАЕТИ (15-64г.), ХИЛ.ДУШИ

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

За разлика от наблюдаваните предимно преки ефекти върху заетостта, работната сила и безработицата, очакваното позитивно влияние върху производителността на труда е предимно косвено. Повишаването на качествените характеристики на човешкия капитал ще рефлектира в средносрочен план в повишаване на общата факторна производителност и дълготрайно нарастване на производителността на труда в икономиката.

ФИГ. 10: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ СРЕДНАТА РАБОТНА ЗАПЛАТА, %

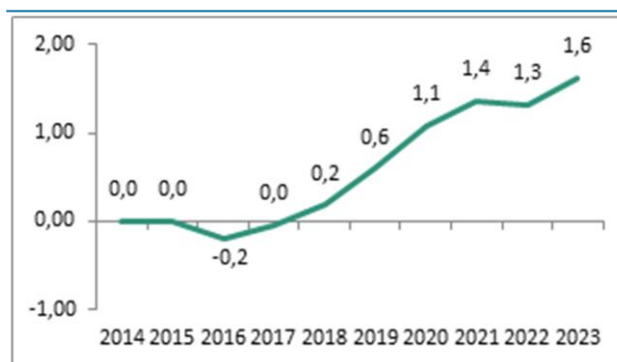

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

1.3 ФИСКАЛНА ПОЗИЦИЯ

Според направения анализ изпълнението на програмните документи на ЕСИФ към 2023 г. имат позитивен ефект върху фискалната позиция на страната, който е оценен на 1.6 п.п. от годишния БВП. Като цяло общият ефект е комбинация от няколко противоположни по посока влияния. От една страна, изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕСИФ, пряко увеличава разходите на правителството в абсолютен и относителен (в % от БВП) план. Същевременно, част от правителствените разходи намаляват в относително изражение (например заради позитивните промени на пазара на труда), а в резултат на по-високите доходи и заетост се наблюдава процес на увеличаване на приходите на бюджета.

ФИГ. 11: НЕТЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ БЮДЖЕТНИЯ БАЛАНС, % ОТ БВП, П.П.

Източник: СИБИЛА 2.0, АМС

2. Оценка на въздействието от изпълнението на оперативните програми за периода 2014–2020 г.

Въздействието на европейските средства върху икономиката на страната може да бъде разгледано и по отделни оперативни програми (ОП), като за целта оценените с модела СИБИЛА 2.0 ефекти се декомпозират по съответните ОП. Следва да се отбележи, че резултатите от директното сравнение на така оценените ефекти по различните ОП могат да бъдат подвеждащи и съответно тълкуването им следва да се извършва предпазливо. Това е така поради редица причини, сред които:

- Размерът на ефектите е в пряка зависимост от обема на финансиране, който е различен по различните ОП;
- Отделните ОП са насочени като влияние към различни фактори на икономическия растеж (инфраструктура, човешки капитал, технологичното равнище и т.н.). Инвестициите в едни фактори водят до осезаеми икономически ефекти в краткосрочен план, докато при инвестициите в други фактори се наблюдават по-дългосрочни влияния върху икономиката;
- Икономическата теория и стопанската история не съдържат явни свидетелства за това, кой е най-важният фактор за икономическия растеж, така че в него да се инвестира с предимство. Напротив, установено е, че всеки един от факторите има своята ключова роля. Съответно, подценяването на който и да е от тях би затруднило силно функционирането на икономиката;
- Чрез модела няма възможност да се отчете ефикасност на изразходване на средствата по различните проекти и програми.

В обобщение, използването на модела СИБИЛА 2.0 за взимането на решения относно икономическата политика следва да бъде правено предпазливо и в комбинация с други инструменти като изследвания, проучвания, експертна оценка, натрупан опит и т.н. Резултатите относно въздействието на европейските средства върху икономиката на страната, получени като резултат от симулации с модела СИБИЛА 2.0. не могат да послужат директно като база за взимане на решения относно ефикасността и целесъобразността на изразходването на тези средства. както и за преразпределението им към други области и сфери, при които се получават по-високи ефекти. При обмислянето на решения за пренасочване на средства от ЕС, следва да се има предвид също така и необходимостта от допълване и синергия между изразходваните средства, като се отчетат и други важни аспекти на социално-икономическото развитие като например постигане на цели относно намаляване на бедността, социалното неравенство, посока на въздействие върху околната среда – съхранение на важни природни ресурси или необходимост от ограничаване на негативно въздействие върху природата и т.н.

2.1 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 19.12.2014 г. Общият бюджет на програмата е 1 887 587 260 евро, от които 1 604 449 168 евро са принос на ЕС. През 2020 г. ОПТТИ е изменена с Решение на Европейската комисия № C(2020) 5921 от 25 август 2020 г., като се прехвърлят средства към ОП „Иновации и конкурентоспособност“ в размер на 98 463 621 евро в подкрепа на мерки за минимизиране на отрицателните последици от разпространението на COVID-19. Така общият бюджет на ОПТТИ става 1 789 123 639 евро, от които 1 520 755 090 евро са принос от ЕС, представляващи 13.6% от общата помощ на ЕС за периода 2014–2020 г. Към 30.06.2023 г. реално изплатените средства по програмата възлизат на 1 270 355 166 евро⁷, в т.ч. 1 089 616 937 евро за сметка на ЕС по всички приоритетни оси. Степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата достига 71.6%.

ТАБЛ. 3: БЮДЖЕТ НА ОП „ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Развитие на железопътната инфраструктура по "основната" Трансевропейска транспортна мрежа	712 944 722	606 003 013	106 941 709
Развитие на пътната инфраструктура по "основната" и "разширената" Трансевропейска транспортна мрежа	560 165 085	476 140 321	84 024 764
Подобряване на интермодалността при превоза на пътници и товари и развитие на устойчив градски транспорт	423 619 620	360 076 677	63 542 943
Иновации в управлението и услугите – внедряване на модернизирана инфраструктура за управление на трафика. подобряване на безопасността и сигурността на транспорта	44 726 781	38 017 763	6 709 018
Техническа помощ	47 667 431	40 517 316	7 150 115
всичко	1 789 123 639	1 520 755 090	268 368 549

Източник: ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014–2020

ОПТТИ предвижда изключително инвестиции в развитие на транспортната инфраструктура в страната. Към 2023 г., в резултат на инфраструктурния характер на мерките, финансирани чрез средствата по линия на ОПТТИ, се наблюдават скромни краткосрочни ефекти. Изпълнението на големите инфраструктурни проекти се характеризират с продължителен срок на изпълнение. Ефектите при тях се проявяват след цялостно завършване на инвестицията и често са необходими няколко години след въвеждането в експлоатация, за проявяване на влияние в различни сфери на икономиката. Първите преки ефекти от изпълнението на ОПТТИ се изразяват в лек ръст на производството и частните инвестиции най-вече в сектор строителство, предвид на дейностите по изграждане на инфраструктура. Наблюдава се и известно нарастване на вноса, което е свързано с необходимостта от осигуряване на суровини и инвестиционни стоки за реализация на инвестиционните намерения. Това води до леко влошаване на текущата сметка. В краткосрочен план не е налице значителен ефект върху бюджетния баланс, въпреки

⁷ Източник: ИСУН

необходимостта от съфинансиране на изпълняваните проекти, като противодействащите фактори са тези, свързани с подобряването на икономическата конюнктура.

Напредването на реализацията на инвестициите по ОПТТИ в транспортна инфраструктура също така се изразява в увеличение на заетостта във връзка с изграждането ѝ (оценено на 0.9%). Това от своя страна води до временно намаляване на броя на безработните. В допълнение, нарастването на търсенето на труд има скромно положително въздействие върху средната заплата и съответно частното потребление.

Дейността по изграждането на транспортната инфраструктура от своя страна е допринесла за увеличение на брутния вътрешен продукт с 0.8% спрямо сценария без евросредства, като в средносрочен и дългосрочен план това ще доведе до повишено търсене на стоки и услуги от други сектори на икономиката, които се използват в строителството на транспортната инфраструктура. В резултат на тези влияния се очаква и допълнителен ръст на частните инвестиции.

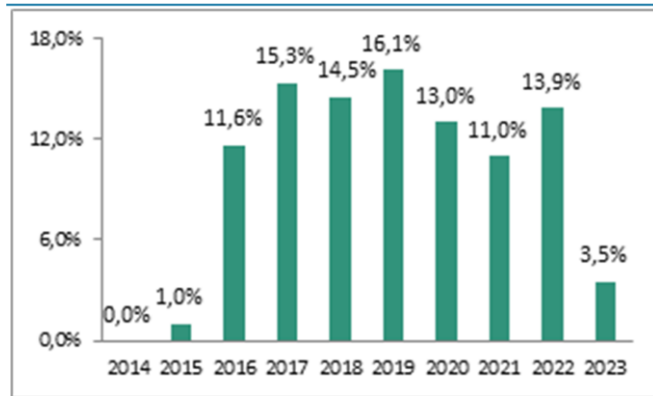
В дългосрочен план ОПТТИ ще допринесе съществено за увеличение на конкурентоспособността на българската икономика чрез подобряване на инвестиционния климат. Подобреният достъп до отделните региони в страната ще допринесе и за по-равномерно разпределение на инвестициите и ще създаде условия за по-балансиран икономически растеж. Това от своя страна ще се отрази и в трайно нарастване на износа и увеличение на фискалните приходи.

ТАБЛ. 4: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.8%
Износ на стоки и услуги	0.01%
Внос на стоки и услуги	0.7%
Текуща сметка (% от БВП)	0,1 п.п.
Частно потребление	1.0%
Частни инвестиции	1.5%
Заетост (15-64 г.)	0.9%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.38 п.п.
Средна работна заплата	0.8%
Инфлация по ХИПЦ	0.3%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.1 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

ФИГ. 12: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период

2.2 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“

ОП „Околна среда“ (ОПОС) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 15.06.2015 г. Общият бюджет на програмата е 1 770 381 345 евро, от които 1 504 824 141 евро са принос на ЕС. Изпълнението ѝ стартира през 2016 г. През 2020 г. ОПОС е изменена с Решение на Европейската комисия № С(2020) 4105 от 16 юни 2020 г., като се прехвърлят средства към ОП „Иновации и конкурентоспособност“ в размер на 35 715 272 евро в подкрепа на мерки за минимизиране на отрицателните последици от разпространението на COVID-19 и инвестиционната инициатива на ЕС в отговор на коронавируса. Така общият бюджет на програмата става 1 734 666 074 евро, от които 1 474 466 160 евро са принос от ЕС, представляващи 13.2% от общата помощ на ЕС за периода 2014–2020 г. С Решение на ЕК № С (2022) 7660 от 21 октомври 2022 г. е одобрено изменение на програмата, с което е създадена специална приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България“ в изпълнение на Решение на Министерския съвет (РМС) № 328/20.05.2022 г. (изм. и доп. с РМС № 347 и РМС № 364) за одобряване на средства за обезпечаването на действия по линия на сближаването за бежанците в Европа. Към 30 юни 2023 г. по оперативната програма са изплатени средства в размер на 1 165 694 234 евро⁸, от които 1 029 865 179 евро са средства от ЕС. Степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата достига 69.8%.

ТАБЛ. 5: БЮДЖЕТ НА ОП „ОКОЛНА СРЕДА“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Води	920 363 144	782 308 672	138 054 472
Отпадъци	255 445 820	217 128 947	38 316 873
Натура 2000 и биоразнообразие	92 804 136	78 883 515	13 920 621
Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища	91 507 323	77 781 224	13 726 099
Подобряване на качеството на атмосферния въздух	311 369 631	264 664 186	46 705 445
Техническа помощ	47 536 503	40 406 027	7 130 476
Подкрепа за бежанците от Украйна в България	15 639 517	13 293 589	2 345 928
всичко	1 734 666 074	1 474 466 160	260 199 914

Източник: ОП „Околна среда“ 2014–2020

ОПОС предвижда интервенции основно в екологична инфраструктура. Към 2023 г. преките ефекти от изпълнението ѝ са концентрирани предимно по линия на увеличаване на частните инвестиции (с 1.5%), а оттам и на вноса на стоки и услуги поради необходимостта от внос на част от необходимите за реализацията на инвестициите суровини и инвестиционни стоки. При увеличаване на степента на усвояване на ресурса по ОПОС ще се наблюдават отново въздействия, характерни за инвестициите в инфраструктура, а именно – краткосрочно и средносрочно положително влияние върху броя на заетите и ръста на БВП във връзка със строителството на инфраструктура. В допълнение, косвено се очаква да бъде увеличено

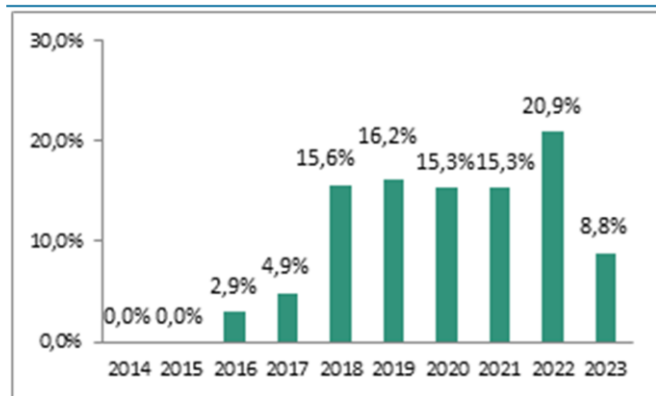
⁸ По данни от ИСУН.

търсенето на стоки за междинно потребление, свързано с изграждането на екологична инфраструктура, в други сектори на икономиката. В резултат на разширяването на икономическата дейност ще бъдат привлечени и допълнителни частни инвестиции в икономиката на страната. Нарасналото търсене на труд ще се отрази и в известно увеличение на средната работна заплата, което се очаква да доведе и до нарастване на частното потребление, което към края на 2023 г. е оценено на 0.7% над базисния сценарий.

В дългосрочен план направените инвестиции ще допринесат за по-добри условия за правене на бизнес и подобряване на качеството на живот в населените места, а оттам и за нарастване на производството в страната и подобряване на конкурентните позиции на българските фирми. Едно от непосредствените влияния на инвестиционните разходи по линия на ОПОС ще бъде в посока на подобряване на условията за туристическа дейност в българските региони и потенциала за привличане на инвестиции в този сектор. Инвестициите в екологична инфраструктура ще повлияят положително и върху разширяването на т.нар. зелена икономика, която включва сектори като преработката на отпадъци и по-ефективно използване на природните ресурси. Всички тези очаквани дългосрочни влияния върху икономиката на страната ще се отразят положително и върху останалите показатели като заетост, безработица, средна работна заплата, износ, частни инвестиции и държавен бюджет.

ФИГ. 13: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „ОКОЛНА СРЕДА“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

ТАБЛ. 6: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „ОКОЛНА СРЕДА“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.7%
Износ на стоки и услуги	0.03%
Внос на стоки и услуги	1.0%
Текуща сметка (% от БВП)	0.2 п.п.
Частно потребление	0.9%
Частни инвестиции	1.5%
Заетост (15-64 г.)	0.7%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.3 п.п.

Средна работна заплата	0.6%
Инфлация по ХИПЦ	0.2%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.2 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.3 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

ОП „Региони в растеж“ (ОПРР) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 15.06.2015 г. През 2021 г. е получен достъп до допълнителни средства в размер на 66 095 345 евро по линия на инструмента REACT-EU с цел предоставяне на подкрепа за смекчаване на последиците от пандемията от COVID-19². Съгласно версия 8.0 на ОПРР, одобрена от ЕК през м. април 2021 г., общият бюджет на програмата е 1 609 277 457 евро, от които 1 377 800 138 евро са принос на ЕС, представляващи 12.3% от общата помощ на ЕС за периода 2014-2020 г. Към 30 юни 2023 г. по оперативната програма са изплатени средства по всички приоритетни оси на програмата в размер на 1 264 571 528 евро, от които 1 088 005 889 евро от ЕС⁹. В резултат на това степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата към този момент е 79.0%.

ТАБЛ. 7: БЮДЖЕТ НА ОП „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Устойчиво и интегрирано градско развитие	788 249 821	670 012 347	118 237 474
Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони	110 817 606	94 194 965	16 622 641
Регионална образователна инфраструктура	117 429 784	99 815 316	17 614 468
Регионална здравна инфраструктура	114 499 431	97 324 516	17 174 915
Регионална социална инфраструктура	42 986 853	36 538 825	6 448 028
Регионален туризъм	100 755 882	85 642 499	15 113 383
Регионална пътна инфраструктура	216 048 618	183 641 325	32 407 293
Техническа помощ	52 394 118	44 535 000	7 859 118
Подкрепа за здравната система за справяне с кризи	66 095 345	66 095 345	0
всичко	1 609 277 457	1 377 800 138	231 477 320

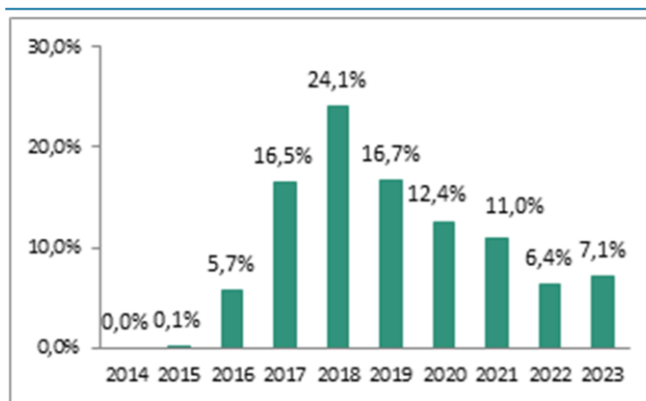
Източник: ОП „Региони в растеж“ 2014–2020

ОПРР има основен фокус върху изграждането на инфраструктура на местно равнище. Към 2023 г. се наблюдават непосредствени преки ефекти върху частните инвестиции (увеличение с 1.4%) и външната търговия, свързани с реализация на инвестиционните намерения, които са характерни

⁹ По данни от ИСУН.

за програмите, ангажирани основно с изграждане на инфраструктурни обекти. По отношение на бъдещото усвояване на програмата в краткосрочен и средносрочен план се очаква в резултат на приключване на строителна дейност в края на програмния период да бъде наблюдавано временно увеличение на икономическия растеж в сравнение със сценария без инвестиции в тази област, като към 2023 г. то се равнява на 0.8%. По линия както на преки, така и на косвени въздействия, се очаква това да доведе до ръст на частните инвестиции и по-висока заетост, както и съответно до временно намаляване на безработицата. Нарасналото търсене на работна ръка ще има известен принос към повишаване на средната работна заплата, което ще рефлектира във временен ръст на частното потребление.

ФИГ. 14: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

В дългосрочна перспектива нетният ефект от ОПРР ще е изразено положителен, предвид подобрената бизнес среда и възможностите за дългосрочен и устойчив растеж. Целенасочени инвестиции в подходяща инфраструктура за регионите ще допринесат за по-равномерно разпределен и устойчив дългосрочен растеж. Изграждането и обновлението на значителен брой социална инфраструктура ще подобри условията за живот в градовете, а това ще увеличи привлекателността им за хора с по-висока квалификация. Това от своя страна е предпоставка за увеличение на местния потенциал за привличане на инвестиции и създаване на качествени работни места. Подобряването на качеството на живот в градовете ще доведе и до създаване на условия за развитие на туристическия сектор. Всичко това ще създаде предпоставки и за намаляване на бедността и социалното изключване.

ТАБЛ. 8: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

Макроекономически показатели	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.8%
Износ на стоки и услуги	0.02%
Внос на стоки и услуги	1.0%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.4 п.п.
Частно потребление	1.0%
Частни инвестиции	1.4%
Заетост (15-64 г.)	0.9%

Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.4 п.п.
Средна работна заплата	0.8%
Инфлация по ХИПЦ	0.3%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.07 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.4 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия с Решение С (2015) 1011 на 19 февруари 2015 г. Общият първоначален бюджет на програмата е 701 177 274 евро, от които 596 000 681 евро са принос от ЕС. С Решение № С (2018) 8169 от 4 декември 2018 г. Европейската комисия одобрява промени в ОПНОИР, свързани с прехвърлянето на общ ресурс от 51.1 млн. евро от Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“ на ОПНОИР към Приоритетна ос 1 „Технологично развитие и иновации“ на ОП „Иновации и конкурентоспособност“. С Решение № С (2020) 109 от 9 януари 2020 г. Европейската комисия одобрява промени в ОПНОИР за прехвърляне на резерва за изпълнение по Приоритетна ос 1 в размер на 14 112 094 евро към Приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот“ на ОПНОИР. С Решение № С (2020) 5902 от 25 август 2020 г. Европейската комисия одобрява прехвърляне на средства на обща стойност 15 822 515 евро към ОП „Развитие на човешките ресурси“ и ОП „Иновации и конкурентоспособност“ за осигуряване на финансова подкрепа на мерки за минимизиране на отрицателните последици от епидемичното разпространение на COVID-19. Така общият бюджет на програмата става 634 225 572 евро, от които 539 091 733 евро са средства от ЕС. През 2020 г. е получен достъп до допълнителни средства в размер на 56 018 444 евро. Общият бюджет съгласно актуалната версия на Програмата, одобрена с Решение № С(2021) 3393 от 7 май 2021 г. на Европейската комисия, става 690 244 016 евро, от които 595 110 177 са средства от ЕС, което представлява 5.3% от общата помощ на ЕС за периода 2014–2020 г. Изпълнението на програмата започва през 2016 г. Към 30 юни 2023 г. са извършени плащания към бенефициенти на стойност 590 705 741 евро по всички приоритетни оси, от които 510 036 362 евро¹⁰ финансиране от ЕС. Общо 85.7% от европейските средства по програмата са усвоени³ към този момент.

ТАБЛ. 9: БЮДЖЕТ НА ОП „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Научни изследвания и технологично развитие	219 987 308	186 989 211	32 998 097
Образование и учене през целия живот	272 124 471	231 305 800	40 818 671
Образователна среда за активно социално приобщаване	117 208 319	99 627 070	17 581 249

¹⁰ По данни от ИСУН

Техническа помощ	24 905 474	21 169 652	3 735 822
Равен достъп до училищно образование в условията на кризи	56 018 444	56 018 444	0
всичко	690 244 016	595 110 177	95 133 839

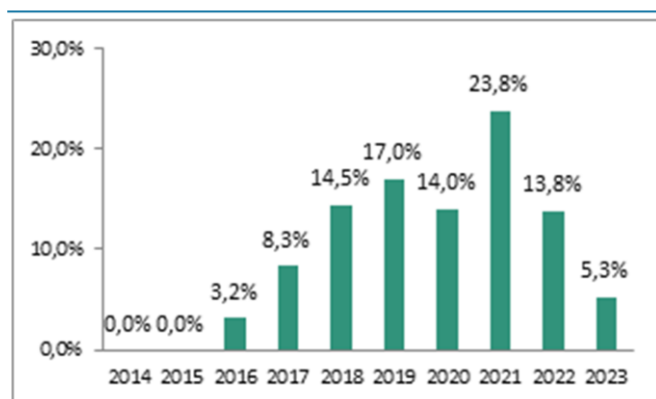
Източник: ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020

ОПНОИР се очаква да има ключово значение за дългосрочното развитие на страната. Сред приоритетите, които са заложи в нея, са повишаването на качеството на научните изследвания и развитието на иновациите и подобряването на качеството и достъпа до образование и обучение. До 30 юни 2023 г., оценените ефекти от реализацията на интервенциите не са съществени, с изключение на повишаването на частните инвестиции с 0.6%.

В средносрочен и дългосрочен план именно нарастването на частните инвестиции ще е свързано с подобряване на качеството на икономическия растеж в няколко различни направления. От една страна ще се наблюдава намаляване на несъответствията между търсене и предлагане на работна ръка в резултат от подобрено качество на образованието и намаляването на броя на отпадналите от обучение ученици.

Това се очаква да подобри показателите за заетост и безработица сред най-засегнатите групи от населението и по този начин да допринесе за подобряване на показателите за социално включване и бедност. От друга страна, в резултат от инвестициите в наука, част от въздействието на програмата ще бъде концентрирано във високотехнологични сектори по линия на подобряване на иновационната активност. Генерираната заетост по тази линия най-вероятно ще бъде насочена към разкриване на висококвалифицирани работни места, което ще допринесе и до известно увеличение на заплащането в тези сектори и съответно до увеличение на средната заплата за страната.

ФИГ.15: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

В дългосрочен план, положителните ефекти от програмата се очаква значително да нарастват в резултат на инвестициите в подобряване на човешкия капитал и технологично развитие, като ще доведат до устойчив икономически растеж в сектори, произвеждащи висока добавена стойност. Очаква се и постигане на цялостно подобрене на производителността на труда и капитала в икономиката. Всичко това ще се отрази на конкурентоспособността на икономиката и ще доведе до увеличение на износа, разкриване на повече висококвалифицирани работни места и по-висок темп на нарастване на средната работна заплата. Приходите в държавния бюджет ще се увеличат чувствително в резултат на реализирания икономически растеж.

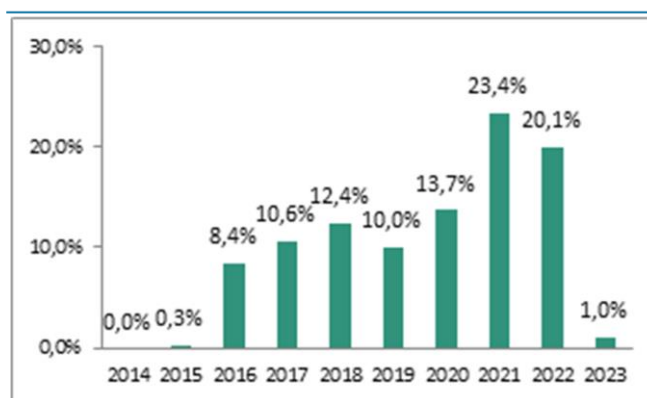
ТАБЛ. 10: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.1%
Износ на стоки и услуги	0.0%
Внос на стоки и услуги	0.1%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.2 п.п.
Частно потребление	0.1%
Частни инвестиции	0.6%
Заетост (15-64 г.)	0.1%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.1п.п.
Средна работна заплата	0.1%
Инфлация по ХИПЦ	0.1%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.03 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.5 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия с Решение С (2015) 1699 на 13 март 2015 г. с общ бюджет на програмата 1 390 135 903 евро, от които 1 181 615 516 евро са принос от ЕС. Със свое Решение С (2015) 6759 от 30 септември 2015 г. за изменение на Решение С (2015) 1699 ЕК одобрява изменение на ОПИК, с което от бюджета на ос 2 „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“ са насочени 102 000 000 евро от финансовия принос на ЕС за нова оперативна програма „Инициатива за МСП“. С Решение № С(2018) 8712 от 11 декември 2018 г. Европейската комисия одобрява нови промени в ОПИК, свързани с прехвърлянето на общ ресурс от 51.1 млн. евро от ОПНОИР към Приоритетна ос 1 "Технологично развитие и иновации" на ОПИК. С Решение № С(2020) 8396 от

ФИГ. 16: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

25 ноември 2020 г. Европейската комисия отново одобрява изменение в ОПИК, като прехвърля средства от ОП „Околна среда“, ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ в размер на 135.3 млн. евро. С Решение № С(2021) 6034 от 9 август 2021 г. Европейската комисия одобрява нови промени в ОПИК, което обхваща разпределяне на средства по програмата от инструмента REACT-EU за 2021 г. (в размер на 120 660 404 евро), включването на нова приоритетна ос, подпомагаща възстановяването на МСП от кризата и реалокация на неизползваните средства между приоритетните оси и тематичните цели. С Решение № С (2022) 4065 от 10 юни 2022 г. Европейската комисия одобрява изменение в ОПИК относно добавяне на средствата от втория транш на инструмента REACT-EU за 2022 г. в размер на 136 226 120 лв. (около 70 млн. евро), които да подпомогнат устойчивото възстановяване на икономиката и целите, свързани с климата, посредством финансиране на мерки в МСП за енергийно ефективно оборудване, материали и технологии. С Решение № С (2022) 9261 от 6 декември 2022 г. Европейската комисия одобрява изменение в ОПИК относно създаването на нова Приоритетна ос 7 „Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE)“, която е за мерки, адресиращи предизвикателствата, свързани с миграционната криза в резултат на войната в Украйна. Бюджетът на приоритетната ос е формиран от генерирани спестявания на средства в рамките на транша по линия на REACT-EU за 2022 г. от Приоритетна ос 6 „Възстановяване на МСП“ на ОПИК в размер на 50 865 776 лв. (около 26 млн. евро), както и от предвидения финансов ресурс за ОПРР по линия на REACT-EU за 2022 г. в размер на 29 337 450 лв. (15 млн. евро). Отчитайки досегашните изменения на програмата, общият бюджет на ОПИК става 1 661 857 859 евро, от които 1 443 375 935 евро са европейско финансиране, което представлява 12.9% от общата помощ на ЕС за периода 2014–2020 г. Към 30 юни 2023 г. са извършени плащания към бенефициенти в размер на 1 456 423 750 евро¹¹, от които 1 261 353 733 евро от ЕС. Степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата към тази дата възлиза на 87.4% от бюджета ѝ.

ТАБЛ. 11: БЮДЖЕТ НА ОП „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Технологично развитие и иновации	122 056 652	103 748 154	18 308 498
Предприемачество и капацитет за растеж на МСП	998 738 021	848 927 317	149 810 704
Енергийна и ресурсна ефективност	252 280 640	214 438 544	37 842 096
Премахване на пречките в областта на сигурността на доставките на газ	41 796 164	35 526 739	6 269 425
Техническа помощ	41 674 669	35 423 468	6 251 201
Възстановяване на МСП	164 304 455	164 304 455	0
Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE)	41 007 258	41 007 258	0
всичко	1 661 857 859	1 443 375 935	218 481 924

Източник: ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020

¹¹ По данни от ИСУН

ОПИК е пряко насочена към подобряване на конкурентните позиции на българските предприятия. За периода до 2023 г. по реализираните интервенции се отчитат някои краткосрочни ефекти по основните макроикономически показатели, като най-значително е отражението върху частните инвестиции, последвано от ефектите върху частно потребление и средната работна заплата.

Поради спецификата на инвестициите по линия на оперативната програма, при нея се наблюдава слабо влияние върху увеличението на износа (0.4%) дори в краткосрочен план, по линия на разширяване на производството. Ръстът в частните инвестиции и износа, от своя страна, е свързан в определена степен и с нарастване на вноса на стоки за междинно потребление (2.0%), които не са налични на местния пазар. Нетният ефект върху платежния баланс на страната е положителен, тъй като в края на програмния период износьт нараства с по-високи темпове от вноса, което е резултат от направените инвестиции по програмата и съответно нарасналото производство. При програмата се наблюдава и известно отражение върху инвестиционната среда в резултат на необходимостта от съфинансиране на реализираните инвестиции от частния сектор. Нетният ефект върху бюджетния баланс не е отрицателен, въпреки необходимостта от съфинансиране на някои от интервенциите по програмата. Наблюдаваният положителен (макар и скромнен) принос към държавния бюджет също е в резултат на нарасналото производство.

В средносрочен план сред най-значимите ефекти по отношение на макроикономическата среда в страната се очаква да бъдат тези по линия на увеличаване на частните инвестиции в резултат на изпълнението на програмата, като подобни ефекти се наблюдават дори в краткосрочен план, оценени кумулативно на 1.5% до 2023 г. Част от ефектите по линия на нарастване на заетостта също ще бъдат свързани с разкриване на висококвалифицирани работни места във връзка с инвестициите в иновации.

В дългосрочен план ще се наблюдават и допълнителни ефекти от интервенциите, свързани с увеличеното производство. Подобрените конкурентни позиции ще доведат до по-съществено увеличение на износа и по-високи приходи в бюджета. Увеличеното търсене на стоки за междинно потребление, в случай че е насочено към местния пазар, също така ще доведе до нарастване на производството в други сектори на икономиката.

ТАБЛ. 12: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.8%
Износ на стоки и услуги	0.5%
Внос на стоки и услуги	0.8%
Текуща сметка (% от БВП)	0.3 п.п.
Частно потребление	1.0%
Частни инвестиции	1.5%
Заетост (15-64 г.)	0.8%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.4 п.п.

Средна работна заплата	0.9%
Инфлация по ХИПЦ	0.3%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.1 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.6 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“

ОП „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 27.11.2014 г. Общият бюджет на програмата е 1 092 248 077 евро, от които 938 665 315 евро са принос на ЕС. С Решение № С(2020) 6050 от 1 септември 2020 г. Европейската комисия одобри третото изменение¹² на ОПРЧР 2014-2020, свързано с увеличение на бюджета на програмата с нови 68 406 000 евро – постъпления от бюджетите на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ в размер на 14 720 352 евро и от ОП „Добро управление“ в размер на 53 685 647 евро. През ноември 2020 г. се извърши четвъртото изменение на ОПРЧР 2014-2020, свързано с предоставяне на допълнителни средства по линия на Инициатива за младежка заетост (ИМЗ) в размер на 86 501 евро. През 2020 г. е получен достъп до допълнителни средства по линия на инструмента REACT-EU с цел предоставяне на подкрепа за смекчаване на последиците от пандемията от COVID-19². С Решение № С(2021) 3742 от 20.05.2021 г., Европейската комисия одобри петото изменение на ОПРЧР 2014-2020, свързана с увеличение на бюджета програмата с 173 640 925 евро по линия на REACT-EU и в тази връзка обособяване на нова приоритетна ос 6 с финансиране по REACT-EU. На 23.08.2022 г. с Решение С(2022) 6114 Европейската комисия одобри шестото изменение на програмата, с което се разпределя алокацията по инструмента REACT-EU за 2022 г. в размер на 36 375 789 евро. Отчитайки измененията на програмата, общият бюджет се равнява на 1 371 823 175 евро, представляващи 10.8% от общата помощ на ЕС за периода 2014-2020 г. . В контекста на действията на ЕК по плана RePowerEU с Регламент (ЕС) 2023/435 от 27.02.2023 г., се извърши седмо изменение на ОП РЧР 2014-2020 като се създаде нова приоритетна ос 7 – „Подкрепа на уязвими домакинства - SAFE", финансирана изцяло със средства от REACT-EU. На 03.07.2023 г. с Решение С(2023) 4603 Европейската комисия одобри седмото изменение на програмата. Към 30 юни 2023 г. реално изплатените средства по програмата възлизат на 1 255 575 284 евро¹³, в т.ч. 1 101 901 567 евро за сметка на ЕС по всички приоритетни оси. Степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата достига 91.3%.

ТАБЛ. 13: БЮДЖЕТ НА ОП „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Подобряване на достъпа до заетост и качеството на работните места	716 973 450	617 718 718	99 254 732
Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване	368 183 657	312 956 108	55 227 549

¹² в рамките на програмата е извършено и пренасочване на свободен финансов ресурс между приоритетни оси и като резултат от прехвърлянето на средства от ПО4 в ПО1 на ОПРЧР са допълнени средства за национално съфинансиране в размер на 1 065 880 евро.

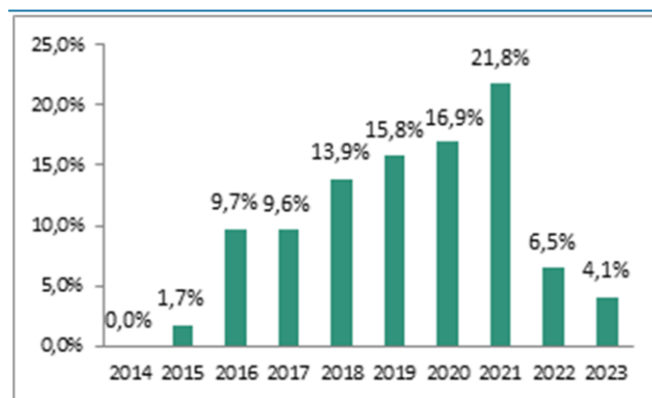
¹³ Източник: ИСУН.

Модернизация на институциите в сферата на социалното включване, здравеопазването, равните възможности и недискриминацията и условията на труд	39 442 724	33 526 315	5 916 409
Транснационално сътрудничество	10 701 420	10 166 349	535 071
Техническа помощ	26 550 210	22 529 428	3 975 782
Подкрепа за преодоляването на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от covid-19, и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката	185 744 665	185 744 665	0
Подкрепа на уязвими домакинства - SAFE	24 272 049	24 272 049	0
всичко	1 371 823 175	1 206 913 632	164 909 543

Източник: ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020

ОПРЧР е преобладаващо насочена към подобряване на характеристиките на работната сила, а оттук и към подобряване на конкурентоспособността на българското производство. Поради характера на интервенциите по ОПРЧР, които са насочени преобладаващо към подобряване на човешкия капитал, при нея се наблюдава немалко положително въздействие върху пазара на труда и увеличение с 5.9% на брутния вътрешен продукт още в краткосрочен план. За разглеждания период са реализирани, както мерки във връзка с подобряването на човешкия капитал, така и за създаване на работни места. Последният тип мерки сравнително бързо проявяват своя ефект върху икономиката, като чрез нарастване на вложения труд в икономиката в краткосрочен план се регистрира увеличено производство. През разглеждания период са реализирани и мерки за подобряване на институционалния капацитет, които също влияят положително върху пазара на труда. Общият ефект с натрупване от 2014 г. до 2023 г. върху общата заетост от изпълнените проекти достига 11.1%. Симулациите показват също така намаление на коефициента на безработица под базисния сценарий, както и положително въздействие върху средната работна заплата от 15.1%. Интервенциите по линия на създаване на заетост довеждат до ръст на частното потребление и съответно увеличение на търсенето на български продукти. Това е съпроводено от леко нарастване на ценовото равнище с 3.1% спрямо сценария без средства от ЕСИФ за периода 2014-2023 г. В резултат на увеличеното производство, както и поради необходимостта от съфинансиране на реализираните интервенции по програмата, се наблюдава и стимулиране на частните инвестиции с 7.4% за целия период. В краткосрочен план програмата се отразява и върху текущата сметка на платежния баланс, като към 2023 г. нетният ефект от нейната реализация е отрицателен. Това е резултат от положителните ефекти върху потреблението и частните инвестиции, които, поради

ФИГ. 17: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

отворения характер на икономиката, водят в краткосрочен план до увеличение на вноса. В средносрочен и дългосрочен план, обаче, се очаква ефектът да смени своя знак в резултат на подобрената конкурентоспособност.

ТАБЛ. 14: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	5.9%
Износ на стоки и услуги	-0.2%
Внос на стоки и услуги	0.6%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.4 п.п.
Частно потребление	7.1%
Частни инвестиции	7.4%
Заетост (15-64 г.)	11.1%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-4.9 п.п.
Средна работна заплата	15.1%
Инфлация по ХИПЦ	3.1%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.9 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

В дългосрочен план програмата ще допринесе съществено за по-балансиран и устойчив растеж и намаляване на социалните различия. Увеличените частни инвестиции и нарасналото потребление ще създадат условия за разширяване на търсенето на българското производство на местните пазари, което ще се отрази в цялостно нарастване на икономическата активност. В тази посока ще влияе и подобряването на качеството на човешкия капитал, като в резултат на това ще намалее значително разликата в темповете на растеж на вноса и износа в резултат от инвестициите по линия на ОПРЧР. Следва да се открие и социалната функция на оперативната програма, т.к. тя съдържа нарочни мерки за социално включване и насърчаване на социалната икономика. Ето защо, наред с осигуряването на повече и по-качествена заетост, тя влияе положително и върху намаляването на бедността, намаляването на безработицата и включването на пазара на труда на хората със специфични потребности.

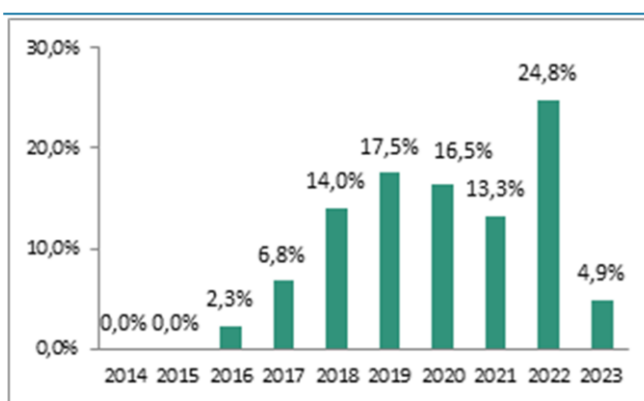
2.7 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“

Оперативна програма „Добро управление“ (ОПДУ) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия с Решение С (2015) 1010 на 19 февруари 2015 г. С Решение С (2020) 6029 от 31.08.2020 г. на Европейската комисия е одобрено изменение на ОПДУ, с което се намалява бюджета на приоритетни оси 1, 2 и 3 с 53 685 648 евро, като средствата са насочени към ОП „Развитие на човешките ресурси“ за подкрепа на мерки за минимизиране на отрицателните последици от епидемичното разпространение на COVID-19.

С Решение С (2015) 1010 от 05 октомври 2022 г. на Европейската комисия е одобрено четвърто изменение на ОПДУ, с което се намаляват бюджетите на приоритетни оси 1, 2 и 3 с цел създаване на нова приоритетна ос 6 „Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE)“ с общ размер 21 781 040 евро (от които 18 513 884 евро са принос от ЕС). Със същото изменение от ПО 5 към ПО 4 се прехвърлят 613 880 евро (от които 521 798 евро са принос от ЕС).

С последното изменение общият бюджет на програмата не се променя и възлиза на 280 469 251 евро, от които 238 398 862 евро са принос от ЕС, представляващи 2.1% от общата помощ на ЕС за периода 2014–2020 г. Към 30 юни 2023 г. са извършени плащания към бенефициенти на стойност 227 152 233¹⁴, от които 195 954 774 евро от ЕС, по всички приоритетни оси. Степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата достига 82.2% към разглеждания период.

ФИГ. 18: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

¹⁴ По данни от ИСУН

ТАБЛ. 15: БЮДЖЕТ НА ОП „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Административно обслужване и е-управление	110 023 358	93 519 854	16 503 504
Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса	42 101 676	35 786 424	6 315 252
Прозрачна и ефективна съдебна система	23 263 697	19 774 142	3 489 555
Техническа помощ за управлението на ЕСИФ	71 743 360	60 981 856	10 761 504
Техническа помощ	11 556 120	9 822 702	1 733 418
Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа (CARE)	21 781 040	18 513 884	3 267 156
ВСИЧКО	280 469 251	238 398 862	42 070 389

Източник: ОП „Добро управление“ 2014-2020

ОПДУ е основно насочена към подобряване на работата на държавните институции, както и на диалога с гражданското общество. В резултат на това се очаква изпълнението на програмата да рефлектира положително върху инвестиционния климат в страната, а оттам върху цялостната икономическа активност. Това въздействие ще се изрази в нарастване на частните инвестиции и съответно на икономическия растеж, като към 2023 г. ефектът върху двата макроикономически показателя възлиза на увеличение респ. с 0.2% и 0.1%. Подобрената бизнес среда се очаква да допринесе и за създаване на нови предприятия и за разширяване на дейността на вече съществуващите, а оттам и до по-висок икономически растеж. Въздействието по линия на интервенциите по ОПДУ в дългосрочен план ще нараства значително, като подобрените условия за бизнес ще допринесат за привличане на нови инвестиции и създаване на нови работни места.

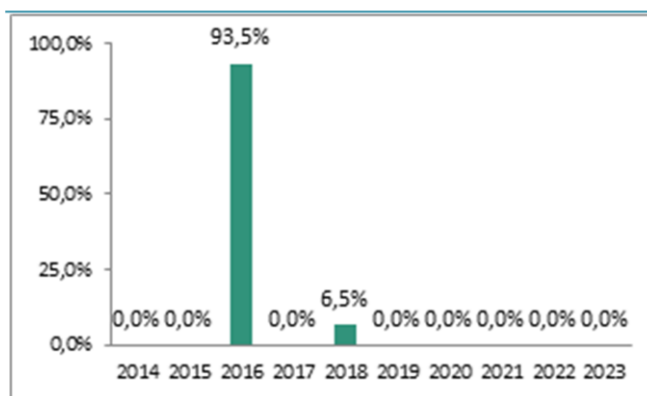
ТАБЛ. 16: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.1%
Износ на стоки и услуги	0.3%
Внос на стоки и услуги	0.2%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.08 п.п.
Частно потребление	0.1%
Частни инвестиции	0.2%
Заетост (15-64 г.)	0.1%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.1 п.п.
Средна работна заплата	0.2%
Инфлация по ХИПЦ	0.1%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.03 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.8 ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНИЦИАТИВА ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“

Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“ (ОПМСП) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия с Решение С(2015) 6948 на 12 октомври 2015 г. Общият бюджет на програмата е 102 000 000 евро, които са изцяло от ЕС и формират 0.9% от общата помощ от ЕС за програмния период 2014–2020 г. Към 30 юни 2023 г. изпълнението на програмата възлиза на 102 000 000 евро¹⁵, от които всички средства са от ЕС по единствената приоритетна ос. Това представлява 100% изпълнение на програмата³ към разглеждания период.

ФИГ. 19: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ОП „ИНИЦИАТИВА ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

¹⁵ По данни от ИСУН

ТАБЛ. 17: БЮДЖЕТ НА ОП „ИНИЦИАТИВА ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Подобряване на достъпа до дългово финансиране за МСП в България	102 000 000	102 000 000	0
всичко	102 000 000	102 000 000	0

Източник: ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020

ОПМСП финансира операции под формата на гаранции за отпускане на кредити за малките и средни предприятия. В краткосрочен план значителен е ефектът върху частните инвестиции, привлечени към реализираните финансови продукти. Разширяването на икономическата дейност и привлечените допълнителни инвестиции се очаква да бъдат съсредоточени в по-високотехнологични сектори, като голяма част от тях най-вероятно ще са под формата на иновационна дейност, водеща в дългосрочен план до качествен и устойчив растеж.

В дългосрочен план ще се наблюдават и допълнителни ефекти от интервенциите, свързани с увеличеното производство. Подобрените конкурентни позиции ще доведат до по-съществено увеличение на износа и по-високи приходи в бюджета. Увеличеното търсене на стоки за междинно потребление, в случай че е насочено към местния пазар, също така ще доведе до нарастване на производството в други сектори на икономиката.

ТАБЛ. 18: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП „ИНИЦИАТИВА ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“

Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	0.06%
Износ на стоки и услуги	0.06%
Внос на стоки и услуги	0.03%
Текуща сметка (% от БВП)	0.00 п.п.
Частно потребление	0.08%
Частни инвестиции	0.01%
Заетост (15-64 г.)	0.06%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.03 п.п.
Средна работна заплата	0.15%
Инфлация по ХИПЦ	0.04%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.01 п.п.

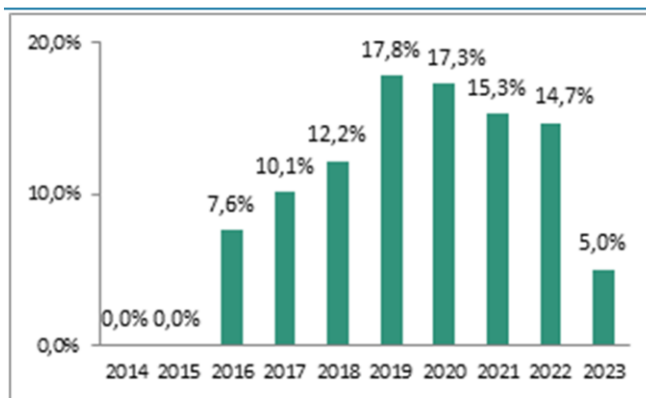
Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.9 ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 26 май 2015 г. Съгласно питнодесетото изменение на ПРСР, одобрено през м. март 2023 г., общият бюджет на програмата е 3 793 119 534 евро, от които 3 129 044 775 евро са принос от ЕС, представляващи 28% от общата помощ от ЕС за периода 2014–2020 г. Към 30 юни 2023 г. изпълнението на програмата навлиза в напреднала фаза, като са извършени плащания към бенефициенти на стойност 2 422 129 604 евро¹⁶, от които 1 956 225 820 евро от ЕС. В резултат на това степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата възлиза на 62.5%.

Програмата за развитие на селските райони концентрира сериозен финансов ресурс за модернизиране на земеделието и преодоляване на икономическото изоставане на селските райони. Целта е в резултат на интервенциите да се създадат възможности за местна заетост и подобряване на качеството на живот и съответно на национално ниво да се постигне по-балансиран икономически растеж. В резултат на изпълнението на програмата за разглеждания период към 2023 г. направените симулации показват положително отражение върху частните инвестиции в размер на 3.6% и влошаване на показателя за текущата сметка. Увеличението на вноса в резултат на изпълнението на програмата е сред най-непосредствените ефекти на макрониво и е свързано с необходимостта от внос на суровини и инвестиционни стоки за пряка реализация на инвестиционните намерения. В краткосрочен план се наблюдава и скромно увеличаване на заетостта, а оттам и на частното потребление от 1.9% спрямо базисния сценарий. В средносрочен и дългосрочен план ефектите от направените инвестиции се очаква да имат по-съществен положителен принос, за разлика от наблюдаваното към момента скромно краткосрочно въздействие в резултат от увеличение на производството и съответно на износа и приходите в държавния бюджет.

ФИГ. 20: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ДФЗ, изчисления АМС

¹⁶ По данни на ДФЗ.

ТАБЛ. 19: БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ, ЕВРО

Мярка	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Трансфер на знания и действия за осведомяване.	23 000 000	20 700 000	2 300 000
Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството.	3 254 532	2 766 352	488 180
Инвестиции в материални активи.	1 200 809 586	1 012 044 082	188 765 504
Възстановяване на потенциала за селскостопанска продукция, претърпял щети в резултат на природни бедствия и катастрофични събития	27 589 337	23 450 935	4 138 402
Развитие на стопанството и стопанската дейност.	180 511 675	161 280 575	19 231 100
Основни услуги и обновяване на селата в селските райони.	718 663 542	610 864 011	107 799 531
Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите.	43 002 473	36 388 991	6 613 482
Учредяване на групи и организации на производителите.	9 316 503	8 384 852	931 651
Агроекология и климат.	282 384 616	213 788 462	68 596 154
Биологично земеделие.	233 943 439	175 457 580	58 485 860
Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите.	204 676 037	153 507 028	51 169 009
Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения.	383 814 675	287 861 006	95 953 669
Хуманно отношение към животните.	24 802 125	21 081 806	3 720 319
Сътрудничество.	28 000 000	25 200 000	2 800 000
ВОМР (ЛИДЕР)	166 414 996	149 773 496	16 641 500
Техническа помощ.	55 477 734	47 156 074	8 321 660
Извънредно временно подпомагане за засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19.	42 117 845	35 800 168	6 317 677
Извънредно временно подпомагане за засегнати от кризата, предизвикана от Руското нашествие в Украйна.	32 963 500	28 018 975	4 944 525
Тематична подпрограма по ПРСР 2014-2020	112 376 920	98 520 382	13 856 538
Финансов инструмент	20 000 000	17 000 000	3 000 000
всичко	3 793 119 534	3 129 044 775	664 074 759

Източник: Програма за развитие на селските райони 2014–2020

С напредване на усвояването на средствата по програмата се очаква ръст на заетостта в резултат от увеличената икономическа дейност, съответно намаляване на безработицата и нарастване на средната работна заплата. В резултат от изпълнението на ПРСР ще бъдат привлечени значителни по размер частни инвестиции основно в две направления – нарастване на допълнително привлечените инвестиции от бизнеса в резултат от реализираните проекти за модернизация на материалната база по европейските фондове и допълнителен приток от инвестиции в резултат на търсенето на инвестиционни стоки и суровини във връзка с изграждането на местна инфраструктура.

В дългосрочен план очакванията са за ускорение на положителните ефекти върху икономическия растеж в резултат на увеличената производителност. Очаква се положителен принос върху текущата сметка в резултат на подобрените конкурентни позиции на сектор селско стопанство, което от своя страна ще подобри показателите, свързани с пазара на труда. Нетният принос към бюджета от реализираните до 2023 г. инвестиции значително ще нарасне. Това ще е основно в резултат на по-високите данъчни приходи, вследствие от разширението на производството и по-високото частно потребление при увеличените доходи.

ТАБЛ. 20: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

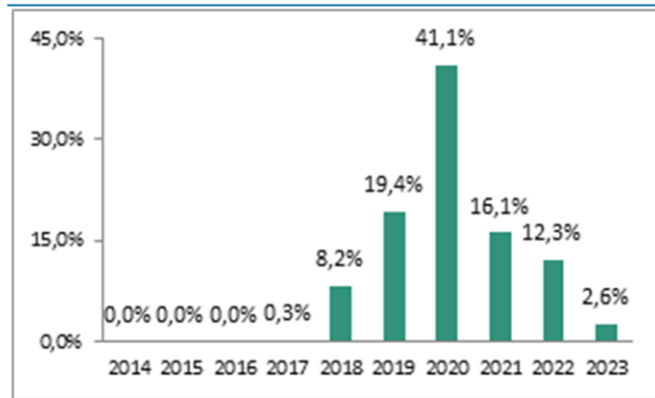
Макроикономически показател	Ефект към 2023 г. ⁶
БВП	1.6%
Износ на стоки и услуги	0.1%
Внос на стоки и услуги	1.7%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.11 п.п.
Частно потребление	1.9%
Частни инвестиции	3.6%
Заетост (15-64 г.)	1.6%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.7 п.п.
Средна работна заплата	1.4%
Инфлация по ХИПЦ	0.6%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.2 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0

2.10 ПРОГРАМА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО

Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014–2020 г. е одобрена от Европейската комисия на 13 ноември 2015 г. Общият бюджет на програмата е 113 543 227 евро, от които 88 066 622 евро са принос от ЕС. В резултат неизпълнението на правилото „n+3“ за 2018 г. е извършена промяна в бюджета на ПМДР и той е в размер 104 289 447 евро, от които 80 823 727 са принос от ЕС. Към 30 юни 2023 г. са извършени плащания към бенефициенти на стойност 65 316 770 64 евро, от които 50 502 523 евро от ЕС. В резултат на стартирането на плащания по всички оси е повишена степента на усвояване³ на средствата от ЕС по програмата, достигайки 62.5%¹⁷. Поради сравнително неголямата сума на усвоените средства към средата на 2023 г. по програмата не се наблюдават значителни ефекти върху основните макроикономически показатели.

ФИГ. 21: РИТМИЧНОСТ* НА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ПРОГРАМАТА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО

* Относителен дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия разглеждан период плащания.

Източник: ИСУН, изчисления АМС

ТАБЛ. 21: БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО, ЕВРО

Приоритет/приоритетна ос	Бюджет	За сметка на ЕС	Национално съфинансиране
Насърчаване на устойчиво в екологично отношение иновативно конкурентоспособно и основано на знания рибарство характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	18 365 223	13 397 501	4 967 723
Насърчаване на устойчивото в екологично отношение иновативно конкурентоспособно и основано на знания аквакултури с ефективно използване на ресурсите	30 851 737	23 138 803	7 712 934
Насърчаване на изпълнението на ОПОР	11 602 340	9 826 840	1 775 500
Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване	18 579 735	15 792 775	2 786 960
Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	16 290 411	12 217 808	4 072 603

¹⁷ По данни на ИСУН.

Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика	3 100 000	2 325 000	775 000
Техническа помощ	5 500 000	4 125 000	1 375 000
всичко	104 289 447	80 823 727	23 465 720

Източник: Програма за морско дело и рибарство 2014-2020

В средносрочен и дългосрочен план сред съществените ефекти от реализацията на програмата се очаква да бъдат нарастване на производството, увеличение на частните инвестиции и съответно на пазара на труда като приносът ѝ ще бъде съществен в рамките на сектор „Рибарство“. В дългосрочен план очакванията са за по-осезаемо проявление на положителното влияние на оперативната програма върху основните макроикономически показатели под формата на увеличена икономическа дейност, повече заетост и подобрене на нетното въздействие върху платежния баланс и държавния бюджет.

Табл. 22: ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО

Макроикономически показател	Ефект към 2022 г. ⁶
БВП	0.04%
Износ на стоки и услуги	0.02%
Внос на стоки и услуги	0.1%
Текуща сметка (% от БВП)	0.00 п.п.
Частно потребление	0.05%
Частни инвестиции	0.12%
Заетост (15-64 г.)	0.04%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.02 п.п.
Средна работна заплата	0.03%
Инфлация по ХИПЦ	0.02%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.00 п.п.

Източник: АМС, СИБИЛА 2.0 ▼

Приложение 1

ЭФЕКТЫ ПО ПРИОРИТЕТНЫМ ОСИ НА ПРОГРАММНЫЕ ДОКУМЕНТЫ ЗА ПЕРИОД 2014–2020 г.

ОПЕРАТИВНАЯ ПРОГРАМА

„ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		ПРИОРИТЕТНАЯ ОС				
		1	2	3	4	5
БВП	%	0.21	0.29	0.30	0.02	0.01
Износ на стоки и услуги	%	-0.01	-0.01	-0.02	0.00	0.04
Внос на стоки и услуги	%	0.34	0.24	0.07	0.03	0.03
Текущая сметка (% от БВП)	п.п.	0.08	0.08	-0.01	0.01	-0.01
Частно потребление	%	0.25	0.35	0.36	0.03	0.02
Частни инвестиции	%	0.45	0.55	0.45	0.06	0.01
Заетост (15-64 г.)	%	0.21	0.30	0.32	0.02	0.02
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.09	-0.13	-0.14	-0.01	-0.01
Средна работна заплата	%	0.15	0.26	0.36	0.01	0.02
Инфляция по ХИПЦ	%	0.06	0.10	0.14	0.01	0.01
Бюджетен баланс (% от БВП)	п.п.	0.03	0.04	0.04	0.00	0.00

ОПЕРАТИВНАЯ ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		ПРИОРИТЕТНАЯ ОС					
		1	2	3	4	5	6
БВП	%	0.38	0.12	0.02	0.04	0.15	0.02
Износ на стоки и услуги	%	-0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.05
Внос на стоки и услуги	%	0.59	-0.13	0.13	0.11	0.26	0.04
Текущая сметка (% от БВП)	п.п.	0.03	0.20	-0.06	-0.04	0.03	-0.01
Частно потребление	%	0.46	0.15	0.03	0.04	0.18	0.02
Частни инвестиции	%	0.77	0.27	0.06	0.08	0.34	0.01
Заетост (15-64 г.)	%	0.39	0.13	0.02	0.04	0.15	0.02
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.17	-0.06	-0.01	-0.02	-0.07	-0.01
Средна работна заплата	%	0.31	0.09	0.01	0.03	0.09	0.03
Инфляция по ХИПЦ	%	0.13	0.04	0.01	0.01	0.04	0.02
Бюджетен баланс (% от БВП)	п.п.	0.04	0.11	-0.01	0.00	0.02	0.00

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛ		ПРИОРИТЕТНА ОС							
		1	2	3	4	5	6	7	8
БВП	%	0.44	0.07	0.06	0.04	0.02	0.02	0.01	0.14
Износ на стоки и услуги	%	-0.02	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.05	-0.01
Внос на стоки и услуги	%	0.73	0.05	0.05	0.05	0.02	0.02	0.04	0.16
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	-0.35	-0.01	-0.02	-0.01	0.00	0.00	-0.01	0.07
Частно потребление	%	0.52	0.08	0.07	0.05	0.03	0.03	0.02	0.17
Частни инвестиции	%	0.76	0.12	0.10	0.08	0.04	0.04	0.01	0.25
Заетост (15-64 г.)	%	0.47	0.08	0.06	0.05	0.02	0.02	0.01	0.16
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.21	-0.03	-0.03	-0.02	-0.01	-0.01	-0.01	-0.07
Средна работна заплата	%	0.45	0.07	0.05	0.04	0.02	0.02	0.03	0.15
Инфлация по ХИПЦ	%	0.18	0.03	0.02	0.02	0.01	0.01	0.02	0.06
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.02	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛ		ПРИОРИТЕТНА ОС			
		1	2	3	4
БВП	%	0.10	0.01	0.00	0.01
Износ на стоки и услуги	%	0.00	-0.01	0.00	0.03
Внос на стоки и услуги	%	0.20	-0.05	-0.02	0.02
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	-0.05	-0.09	-0.04	0.00
Частно потребление	%	0.12	0.01	0.00	0.01
Частни инвестиции	%	0.57	0.01	0.00	0.01
Заетост (15-64 г.)	%	0.10	0.01	0.00	0.01
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.05	0.00	0.00	0.00
Средна работна заплата	%	0.07	0.04	0.02	0.02
Инфлация по ХИПЦ	%	0.03	0.06	0.02	0.01
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.01	0.01	0.00	0.00

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛ		ПРИОРИТЕТНА ОС				
		1	2	3	4	5
БВП	%	0.10	0.48	0.19	0.02	0.02
Износ на стоки и услуги	%	0.08	0.39	-0.01	0.00	0.05
Внос на стоки и услуги	%	0.10	0.57	0.07	0.04	0.04
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	0.00	0.32	-0.02	0.00	-0.02
Частно потребление	%	0.12	0.58	0.23	0.03	0.02
Частни инвестиции	%	0.17	0.90	0.34	0.06	0.03
Заетост (15-64 г.)	%	0.11	0.46	0.21	0.02	0.02
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.05	-0.21	-0.09	-0.01	-0.01
Средна работна заплата	%	0.12	0.51	0.18	0.01	0.03
Инфлация по ХИПЦ	%	0.05	0.17	0.08	0.00	0.02
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.02	0.07	0.03	0.00	0.01

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“¹⁸

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛ		ПРИОРИТЕТНА ОС						
		1	2	3	4	5	6	7
БВП	%	4.86	1.06	0.03	0.00	0.01	-	-
Износ на стоки и услуги	%	-0.40	0.04	0.07	0.01	0.03	-	-
Внос на стоки и услуги	%	0.38	0.17	0.06	0.01	0.02	-	-
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	-0.28	-0.11	-0.01	0.00	0.00	-	-
Частно потребление	%	5.85	1.28	0.03	0.00	0.01	-	-
Частни инвестиции	%	6.11	1.31	0.03	0.00	0.00	-	-
Заетост (15-64 г.)	%	9.19	1.95	0.03	0.00	0.01	-	-
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-4.03	-0.87	-0.01	0.00	0.00	-	-
Средна работна заплата	%	12.22	2.60	0.05	0.01	0.02	-	-
Инфлация по ХИПЦ	%	2.55	0.58	0.03	0.00	0.01	-	-

¹⁸ В оценката не са включени средствата по ПО 6 и 7, които са под формата на финансова помощ в подкрепа на частния сектор за преодоляването на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19, както и средствата за компенсиране за високото ниво на инфлация, вследствие на ръста в цените за електроенергия и топлоенергия в резултат от военната агресия на Русия в Украйна.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		ПРИОРИТЕТНА ОС				
		1	2	3	4	5
БВП	%	0.05	0.02	0.01	0.03	0.00
Износ на стоки и услуги	%	0.11	0.04	0.03	0.08	0.01
Внос на стоки и услуги	%	0.10	0.04	0.02	0.07	0.01
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	-0.04	-0.01	-0.01	-0.02	0.00
Частно потребление	%	0.06	0.02	0.01	0.04	0.01
Частни инвестиции	%	0.09	0.03	0.02	0.05	0.00
Заетост (15-64 г.)	%	0.05	0.02	0.01	0.04	0.00
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.02	-0.01	-0.01	-0.02	0.00
Средна работна заплата	%	0.06	0.03	0.01	0.05	0.01
Инфлация по ХИПЦ	%	0.04	0.02	0.01	0.03	0.00
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.01	0.00	0.00	0.01	0.00

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНИЦИАТИВА ЗА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		ПРИОРИТЕТНА ОС
		1
БВП	%	0.06
Износ на стоки и услуги	%	0.06
Внос на стоки и услуги	%	0.03
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	0.00
Частно потребление	%	0.08
Частни инвестиции	%	0.01
Заетост (15-64 г.)	%	0.06
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.03
Средна работна заплата	%	0.15
Инфлация по ХИПЦ	%	0.04
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.01

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		МЯРКА								
		1	2	4	6	7	8	9	10	11
БВП	%	0.00	0.00	0.33	0.10	0.37	0.01	0.00	0.15	0.12
Износ на стоки и услуги	%	0.00	0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00	0.01	-0.01	-0.01
Внос на стоки и услуги	%	0.00	0.01	0.35	0.04	0.34	0.08	0.01	0.06	0.25
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	0.00	0.00	-0.06	0.04	0.03	-0.04	0.00	0.04	-0.10
Частно потребление	%	0.00	0.01	0.40	0.12	0.45	0.01	0.00	0.18	0.14
Частни инвестиции	%	0.00	0.00	1.14	0.18	0.83	0.02	0.01	0.26	0.22
Заетост (15-64 г.)	%	0.00	0.01	0.35	0.10	0.40	0.01	0.00	0.16	0.13
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	0.00	0.00	-0.16	-0.04	-0.18	0.00	0.00	-0.07	-0.06
Средна работна заплата	%	0.00	0.01	0.30	0.10	0.24	0.00	0.00	0.16	0.12
Инфлация по ХИПЦ	%	0.00	0.00	0.12	0.04	0.11	0.00	0.00	0.06	0.05
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.00	0.00	0.04	0.01	0.06	0.00	0.00	0.02	0.00

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		МЯРКА							Техническа помощ
		12	13	14	15	16	17	19	
БВП	%	0.13	0.27	0.01	0.00	0.00	0.00	0.04	0.03
Износ на стоки и услуги	%	0.00	-0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.07	0.06
Внос на стоки и услуги	%	0.29	0.12	0.01	0.05	0.00	0.01	0.07	0.05
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	0.00	0.10	0.01	-0.03	0.00	0.00	-0.05	-0.03
Частно потребление	%	0.16	0.32	0.01	0.00	0.00	0.00	0.05	0.03
Частни инвестиции	%	0.26	0.51	0.04	0.00	0.00	0.00	0.09	0.05
Заетост (15-64 г.)	%	0.13	0.28	0.01	0.00	0.00	0.00	0.04	0.03
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.06	-0.13	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.02	-0.01
Средна работна заплата	%	0.11	0.24	0.01	0.00	0.00	0.00	0.04	0.03
Инфлация по ХИПЦ	%	0.04	0.10	0.00	0.00	0.00	0.00	0.03	0.02
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.00	0.04	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01

ПРОГРАМА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ		МЯРКА						
		1	2	4	6	7	8	9
БВП	%	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00
Износ на стоки и услуги	%	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.01
Внос на стоки и услуги	%	0.01	0.01	0.01	0.02	0.00	0.00	0.01
Текуща сметка (от БВП)	п.п.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Частно потребление	%	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00
Частни инвестиции	%	0.03	0.02	0.00	0.04	0.01	0.00	0.01
Заетост (15-64 г.)	%	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Средна работна заплата	%	0.01	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00
Инфлация по ХИПЦ	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Бюджетен баланс (от БВП)	п.п.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00